

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIŠ UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJĄ

2019 m. birželio 25 d. Nr. 4D-2018/2-1039
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėja) skundą ir skundo papildymo dokumentus dėl Ukmergės rajono savivaldybės (toliau vadinama – Savivaldybė) administracijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), teikiant atsakymus į Pareiškėjos kreipimus, susijusius su socialinio būsto nuoma.

2. Pareiškėja skunde ir skundo papildymo dokumentuose, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. „[Savivaldybės administracijos] direktorius [...] ir jo pavaldiniai [...] sprendami socialinio būsto klausimus [...], atsisako informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiami klaidinančius ar netinkamus patarimus ir t.t., [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „[...] ketina mane išmesti iš socialinio būsto. [...]. Nei viename savo rašte man [...] nėra išaiškintos teisės dėl savo teisių gynimo.“

2.3. „[...] [Savivaldybės administracija] nepaiso Viešojo administravimo įstatymo. Jie sau leidžia net neatsakinėti į piliečių raštus ar atsakyti po 2-3 mėnesių [...]. Tinkamai nenori, nesugeba informuoti piliečių. [...]“

3. Pareiškėja Seimo kontrolieriaus prašo išsiaiškinti dėl skunde nurodytų aplinkybių.

4. Su skundu ir skundo papildymo dokumentais, be kitų dokumentų, pateikta:

4.1. **Savivaldybės administracijos direktoriaus 2018-09-12 įsakymas Nr. 13-1355 „Dėl socialinio būsto nuomos sutarties nutraukimo“ (kopija); jame nurodyta:**

„Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo 20 straipsnio 5 dalies 2 punktu ir atsižvelgdama į Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos komisijos 2018 m. rugsėjo 11 d. posėdžio protokolą Nr. S16-24:

1. Nuo 2018 m. spalio 1 d. nutraukiu dviejų kambarių 53,46 m² bendro ploto buto, esančio [...], nuomos sutartį su [Pareiškėja], [...]. Nuomos mokesčių ir mokesčius už komunalines paslaugas gyventojas moka iki butas bus atlaisvintas ir perduotas UAB „A“.

2. Pavedu Ukmergės miesto seniūnijai panaikinti duomenis apie deklaruotą gyvenamąją vietą asmenų, deklaravusių gyvenamąją vietą Ukmergės rajono savivaldybei nuosavybės teise priklausančiame būste, adresu [...].

[...]. Šis sprendimas gali būti skundžiamas Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka Vilniaus regiono apylinkės teismo Ukmergės rūmams.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

5. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutarimu Nr. XIII-1508 Milda Vainiutė paskirta Lietuvos Respublikos Seimo kontroliere savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiklai tirti, tuomečio Seimo kontrolieriaus pradėtą tyrimą dėl Pareiškėjos skunde nurodytų aplinkybių atliko ir tyrimo išvadas dėl jo teikia Seimo kontroliere M. Vainiutė.

6. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 ir 20 straipsniais, Seimo kontroliere dėl Pareiškėjos skunde nurodytų aplinkybių darbo tvarka kreipėsi į Savivaldybės administraciją.

7. Iš Savivaldybės administracijos pateiktų dokumentų nustatyta:

7.1. **Pareiškėjos 2018-04-16 prašyme, adresuotame Savivaldybės administracijos direktoriui (kopija), nurodyta:**

„Prašau atskiru Ukmergės r. tarybos sprendimu neiškeldinti iš socialinio būsto adresu [...]. Kartu su manimi gyvena mano pilnametė dukra [...], kuri baigė mokslus, įsidarbino ir gauna su darbo santykiais susijusias pajamas. [...]. Visos mano su darbo santykiais susijusios pajamos yra išėtinė išmoka, kuri išdidino soc. remtiną pajamas. [...].“

7.2. **Savivaldybės administracijos 2018-04-26 rašte Nr. (3.9)18-2246, adresuotame Pareiškėjai (kopija), nurodyta:**

„[...] informuojame, kad galimybė toliau nuomoti minėtą būstą apsvarstyta 2018 m. balandžio 24 d. įvykusiame Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos komisijos posėdyje (toliau – Komisija). [...] prašome savivaldybės administracijai iki 2018 m. gegužės 9 d. pateikti pažymą, patvirtinančią, kokio dydžio išėtinė kompensacija Jums buvo išmokėta, [...], gavus minėtą pažymą Jūsų prašymas pakartotinai bus svarstomas Komisijos posėdyje.“

7.3. **Pareiškėjos 2018-04-26 prašyme, adresuotame Savivaldybės administracijai (Savivaldybėje gauta 2018-04-30) (kopija), be kita ko, nurodyta:**

„Prašau nurodyti raštu teisės aktą, kuriuo remiantis Ukmergės rajono savivaldybės administracija prašo pažymos apie man išmokėtas su darbo santykiais susijusias pajamas. [...].“

7.4. **Savivaldybės administracijos 2018-05-22 rašte Nr. (3.9)18-2665 (nurodoma, jog atsakoma į 2018-04-30 kreipimąsi), adresuotame Pareiškėjai (kopija), nurodyta:**

7.4.1. „[...] Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos komisija vykdo jai pavestas funkcijas, nurodytas Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugsėjo 24 d. sprendimu Nr. 7-144 patvirtinto Ukmergės rajono savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos sąlygų ir tvarkos aprašo (toliau - Aprašos) 71 punkte. [...] Savivaldybės socialinio būsto nuomos sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas (toliau - Įstatymas).“

7.4.2. „Įstatymo 20 straipsnio 5 dalis nustato, kad socialinio būsto nuomos sutartis nutraukiama, kai deklaruoto turto vertė ar pajamos, kurios, vadovaujantis Pinigines socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, daugiau kaip 25 procentais viršija nustatytus metinius pajamų ar turto dydžius. Taip pat Įstatymo 2 straipsnio 13 dalis pateikia „šeimos“ sąvoką: „Šeima - sutuoktiniai ir, jeigu turi, jų vaikas (įvaikis) (vaikai (įvaikiai), taip pat susituokęs asmuo, su kuriuo teismo sprendimu dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium yra likęs (likę) gyventi jų vaikas (įvaikis) (vaikai (įvaikiai), arba vienas iš tėvų ir jo vaikas (įvaikis) (vaikai (įvaikiai) iki 18 metų. [...].“

7.4.3. „Primename, kad Ukmergės rajono savivaldybei nuosavybės teise priklausantis būstas, esantis [...], Jūsų šeimai (Jums ir nepilnametei dukrai) buvo išnuomotas 2008 m. sausio 30 d. ir nuomojamas socialinio būsto nuomos sąlygomis. Kadangi Jūsų pilnametė dukra 2017 m. birželio 16 d. baigė studijas, šiuo metu ji nebėra Jūsų šeimos narys. Iš pateiktos Metinės gyventojų (šeimos) turto [deklaracijos] nustatyta, kad deklaruotos pajamos per 2017 m. viršija Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatyme numatytus dydžius 88,7 proc. (asmens be šeimos pajamos gali būti iki 3904 Eur, yra 7368 Eur), todėl Jūs prarandate teisę į socialinio būsto nuomą.“

7.4.4. „Atsižvelgdami į aukščiau nurodytas aplinkybes ir vertindami tai, kad 2017 m. pajamos galėjo būti vienkartinio pobūdžio, 2018 m. gegužės 16 d. įvykusiame Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos komisijos posėdyje dar karią nutarta, kad galimybės Jums toliau nuomotis savivaldybei nuosavybės teise priklausantį būstą klausimas bus svarstomas gavus pažymą, patvirtinančią, kokio dydžio išėtinė kompensacija Jums buvo išmokėta. Vadovaujantis Aprašo 72 punktu, pakartotinai prašome savivaldybės administracijai pažymą pateikti iki 2018 m. gegužės 31 d.“

7.5. Pareiškėjos 2018-05-28 prašyme, adresuotame Savivaldybės administracijai (Savivaldybėje gauta 2018-05-28) (kopija), nurodyta:

„Prašu leisti išsinuomoti dabar nuomojamą būstą adresu [...], Savivaldybės būsto nuomos sąlygomis, kadangi padidėjo darbo užmokestis 2017 m.“

7.6. Savivaldybės administracijos 2018-06-08 rašte Nr. (3.9)18-3013 (nurodoma, jog atsakoma į 2018-05-28 kreipimąsi), adresuotame Pareiškėjai (kopija), nurodyta:

7.6.1. „Informuojame, kad vadovaujantis Ukmergės rajono savivaldybės tarybos patvirtinto Ukmergės rajono savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos sąlygų ir tvarkos aprašo 71.4 papunkčiu, Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos komisijai buvo pavesta išnagrinėti Jūsų pateiktą prašymą leisti socialinį būstą, [...], nuomotis savivaldybės būsto nuomos sąlygomis. Prašymas buvo apsprastytas 2018 m. gegužės 30 d. įvykusiame Komisijos posėdyje.“

7.6.2. „[...] Savivaldybės socialinio būsto nuomos sąlygas nustato Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas (toliau – Įstatymas), kurio paskirtis - nustatyti paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimo asmenims ir šeimoms principus, finansavimo šaltinius, formas, paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti gaunančių asmenų teises ir pareigas, taip pat socialinio būsto ir savivaldybės būsto nuomos bei būsto pardavimo sąlygas ir tvarką. Vadovaujantis Įstatymu, parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama mažas pajamas gaunantiems šeimoms ar asmenims, vadovaujantis šiais principais: 1) lygiateisiškumo. [...]; 2) socialinio teisingumo. [...]; 3) pasirinkimo. [...]; 4) veiksmingumo ir efektyvumo. [...].“

7.6.3. „Įstatymo 20 straipsnio 5 dalis nustato, kad socialinio būsto nuomos sutartis nutraukiama, kai deklaruoto turto vertė ar pajamos, kurios, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, daugiau kaip 25 procentais viršija nustatytus metinius pajamų ar turto dydžius.“

7.6.4. „2018-05-22 raštu Jus informavome, kad deklaruotoms pajamoms viršijant Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatyme numatytus dydžius, Jūs prarandate teisę į socialinio būsto nuomą.“

7.6.5. „Laikantis aukščiau minėto socialinio teisingumo principo, savivaldybė privalo aprūpinti socialiniu būstu šeimą, kurių materialinė padėtis yra blogiausia ir kurių gaunamos pajamos neleidžia jiems patiems turėti būsto kitaip, kaip tik su savivaldybės pagalba. Komisija konstatavo, kad šiuo metu socialinio būsto laukia 91 šeima, todėl socialinis būstas savivaldybei yra reikalingas.“

7.6.6. „Atsižvelgdami į aukščiau nurodytas aplinkybes informuojame, kad Jūsų prašymas savivaldybės būsto nuomos sąlygomis nuomotis socialinį būstą, esantį [...], nebus tenkinamas. Nuomos sutartis su Jumis bus nutraukta nuo 2018 m. rugsėjo 1 d.“

7.7. Pareiškėjos 2018-06-08 kreipimesi, adresuotame Savivaldybei (Savivaldybėje gauta 2018-06-15) (kopija), be kita ko, nurodyta:

„[...] [...] aš atlaisvinti mano nuomojamą būstą neturiu galimybių, kadangi esu bedarbė, socialiai remtina. Teisę kreiptis į teismą dėl išskeldinimo niekas neatima.“

7.8. Pareiškėjos 2018-06-24 prašyme, adresuotame Savivaldybei (Savivaldybėje gauta 2018-06-26) (kopija), nurodyta:

„Prašau atleisti nuo socialinio būsto nuomos mokesčio, kadangi socialiai remtina.“

7.9. Savivaldybės administracijos 2018-06-27 rašte Nr. (3.9)18-3260 (nurodoma, jog atsakoma į 2018-06-15 ir 2018-06-26 kreipimosi raštus), adresuotame Pareiškėjai (kopija), nurodyta:

7.9.1. „[...] Primename, kad Ukmergės rajono savivaldybei nuosavybės teise priklausantis būstas, esantis [...], Jūsų šeimai (Jums ir nepilnametei dukrai) buvo išnuomotas 2008 m. sausio 30 d. ir nuomojamas socialinio būsto nuomos sąlygomis. Kadangi Jūsų deklaruotos pajamos per 2017 m. viršija Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatyme numatytus dydžius (nustatyta iš pateiktos Metinės gyventojų (šeimų) turto deklaracijos), Jūs prarandate teisę į socialinio būsto nuomą. Apie tai buvote informuota raštu (2018-05-22 raštas Nr. (3.9)18-2665).“

7.9.2. „Atsižvelgdami į prašymuose keliamas problemas, kviečiame Jus 2018 m. liepos 2 d. 11.00 val. atvykti į Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos komisijos posėdį, kuris vyks Savivaldybės administracijos salėje [...]. Komisijos posėdžio metu dar kartą apsvaistysime galimybes nuomoti savivaldybei nuosavybės teise priklausančias gyvenamas patalpas ir suteiksime visą Jus dominančią informaciją.“

7.10. Savivaldybės administracijos 2018-08-07 rašte Nr. (3.9)18-3761 (nurodoma, jog atsakoma į 2018-05-28, 2018-06-15 ir 2018-06-26 kreipimosi raštus), adresuotame Pareiškėjai (kopija), nurodyta:

7.10.1. „Informuojame, kad Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos komisija (toliau - Komisija), gavusi Jūsų patikslintą Metinę gyventojų (šeimų) turto deklaraciją ir vadovaudamasi Ukmergės rajono savivaldybės tarybos patvirtinto Ukmergės rajono savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos sąlygų ir tvarkos aprašo 71.4 papunkčiu, 2018 m. rugpjūčio 2 d. įvykusiame Komisijos posėdyje pakartotinai svarstė klausimą dėl galimybės Jums toliau nuomoti socialinį būstą, esantį [...]“

7.10.2. „Komisija, išnagrinėjusi Jūsų prašymus bei pateiktus dokumentus, pateikė siūlymą leisti Jums nuomoti savivaldybei nuosavybės teise priklausančias gyvenamas patalpas socialinio būsto nuomos sąlygomis, tačiau, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymu nustatytą socialinio būsto naudingojo ploto normatyvą, Jūsų gaunamas pajamas bei prašymą atleisti Jus nuo nuomos mokesčio, siūlo šiuo metu nuomojamą būstą keisti į mažesni“

7.10.3. „Atkreipiame dėmesį, kad Savivaldybės socialinio būsto nuomos sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas (toliau - įstatymas). Įstatymo 15 straipsnio 1 dalis nustato, kad socialinio būsto naudingasis plotas, tenkantis vienam asmeniui ar šeimos nariui, neturi viršyti 14 kvadratinų metrų, išskyrus atvejus, kai: 1) būtina atsižvelgti į tai, kad būtų suteikta galimybė turėti atskirus kambarius neįgaliesiems, asmenims, sergantiems lėtinių ligų, įrašytų į Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą sąrašą, sunkiomis formomis, taip pat skirtingų lyčių vyresniems kaip 9 metų vaikams; 2) socialinio būsto fonde nėra laisvų tokių būstų; 3) išnuomojamas vieno kambario butas. Šiuo atveju buto naudingasis plotas negali viršyti 40 kvadratinų metrų; 4) socialinio būsto fonde nėra laisvų judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimų turintiems neįgaliesiems specialiai pritaikytų socialinių būstų, kurių naudingasis plotas, tenkantis vienam šeimos nariui, neviršytų 14 kvadratinų metrų (išnuomojant judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimų turintiems neįgaliesiems specialiai pritaikytą socialinį būstą).“

7.10.4. „Primename, kad Ukmergės rajono savivaldybei nuosavybės teise priklausantis būstas, esantis [...], 2008 m. sausio 30 d. buvo išnuomotas Jūsų šeimai (Jums ir nepilnametei dukrai). Šiuo metu Jūsų dukra yra pilnametė ir nebepatenka į asmenų, kuomet pilnamečiai vaikai gali būti laikomi šeimos nariais, apibrėžimą (apie tai Jūs buvote informuota 2018-05-22 raštu Nr. (3.9)18-2665), todėl Jums nuomojamas dviejų kambarių butas (vienam asmeniui) viršija nustatytą ploto normatyvą.“

7.10.5. „Įstatymo 20 straipsnio 2 dalis nustato, kad socialinio būsto nuomos sutartis gali būti keičiama ir asmeniui ar šeimai išnuomojamas kitas būstas, jeigu asmuo ar šeima įgyja teisę į kitokio, negu nuomojamas, naudingojo ploto socialinį būstą pagal šio įstatymo 15 straipsnyje nustatytą socialinio būsto naudingojo ploto normatyvą. Vadovaujantis Įstatymo 20 straipsnio 4 dalimi, sutarties keitimą gali inicijuoti ir savivaldybės vykdomoji institucija.“

7.10.6. „Atsižvelgdami į aukščiau nurodytas aplinkybes, informuojame, kad socialinį būstą, esantį [...], Jums nuomosime iki 2018 m. rugsėjo 1 d. Nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. siūlome Jums nuomotis naujai įrengtą vieno kambario 34,77 kv. m socialinį būstą, esantį [...].“

7.10.7. „Pažymėtina, kad Jūsų dukra [...] dėl anksčiau išvardintų priežasčių nebeteri šeimos nario statuso, todėl neturi teisės deklaruoti savo gyvenamosios vietos be būsto savininko sutikimo. Siūlome iki 2018 m. rugsėjo 1 d. [...] išsideklaruoti iš socialinio būsto, [...]. Suėjus šiam terminui, Ukmergės rajono savivaldybė pasinaudos savo teise išdeklaruoti asmenį vienašališkai.“

7.10.8. „Apie savo apsisprendimą keisti socialinio būsto nuomos sutartį prašome iki 2018 m. rugpjūčio 20 d. raštu informuoti Ukmergės rajono savivaldybės administraciją.“

7.11. **Pareiškėjos 2018-08-01 kreipimasis, adresuotas Savivaldybės administracijai ir Ukmergės seniūnijai (kopija)**, kuriuo prašoma pateikti informaciją, „kokio pobūdžio, kur [Pareiškėjai] bus siūloma visuomenei naudinga veikla“, „[...] ar bus mokama 122 Eur išmoka“ bei informuoti raštu, „kur bus organizuojama visuomenei naudinga veikla atsižvelgiant į [Pareiškėjos] profesinį pasirengimą, asmeninius gebėjimus, pomėgius ir sveikatą [...].“

7.12. **Savivaldybės administracijos 2018-08-07 rašte Nr. (3.9)18-3770, adresuotame Pareiškėjai (kopija), nurodyta:**

7.12.1. „Atsakydami į Jūsų [2018-08-01] kreipimąsi informuojame, kad piniginė socialinė parama skiriama vadovaujantis Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu. Asmenys, gaunantys socialinę pašalpą, pasitelkiami visuomenei naudingai veiklai pagal įstatymo 25 straipsnio 6 punktą – dalyvauti savivaldybės administracijos organizuojamoje visuomenei naudingoje veikloje, Vyriausybės ar įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.“

7.12.2. „Asmenys pasitelkiami visuomenei naudingai veiklai atlikti pagal Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gegužės 24 d. įsakymą Nr. A1-255 „Dėl Telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos parašo patvirtinimo“ bei Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. balandžio 16 d. įsakymą Nr. 13-596 „Dėl Telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti Ukmergės rajono savivaldybėje tvarkos aprašo patvirtinimo“.

7.12.3. „Visuomenei naudingą veiklą organizuoja seniūnijos (seniūnas arba įgaliotas asmuo) visuomenei naudingos veiklos organizatorius. Klausimais, susijusiais su visuomenei naudingos veiklos formomis, Jus pakonsultuos Ukmergės miesto seniūnijos specialistai.“

7.12.4. „Vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims atsisakiusiems atlikti visuomenei naudingą veiklą ir nedalyvaujantiems šioje veikloje, piniginė socialinė parama neskiriama iki pareigos bus įvykdytos. Jei dėl sveikatos problemų negalite dalyvauti visuomenei naudingoje veikloje, turite pateikti Medicinos dokumentų išrašą (forma Nr. 027/a) ar gydytojų konsultacinės komisijos išvadą, kuriose nurodoma, kuri laiką asmuo dėl sveikatos būklės negali dalyvauti visuomenei naudingoje veikloje.“

7.13. Ukmergės miesto seniūnijos 2018-11-08 rašte Nr. (2.8)S-1046, adresuotame Pareiškėjai (kopija), nurodyta:

7.13.1. „Atsakydami į 2018 m. rugpjūčio 1 d. prašymą, informuojame, kad pagal 2018 m. balandžio 16 d. Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymą Nr. 13-596 „Dėl telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti Ukmergės rajono savivaldybėje tvarkos aprašo patvirtinimo“ III dalies 14 punktą, jūs pasirašydama sutartį buvote informuota apie visuomenei naudingos veiklos turinį (pobūdį), eigą ir saugą. Pagal šį aprašą seniūnija nėra įpareigota kiekvieną mėnesį raštu informuoti asmenų apie visuomenei naudingos veiklos pobūdį.“

7.13.2. „Pagal galimybes, sezoniškumą, oro sąlygas, vykstančius renginius, ir pan., visuomet stengiamės darbus skirstyti, atsižvelgiant į kiekvieno asmens sugebėjimus. Pagrindinis visuomenei naudingos veiklos pobūdis yra miesto tvarkymo darbai. Pasiruošimas renginiams, šventėms vyksta labai ribotą laiką ir jų metu pasitelkiami visi tuo metu visuomenei naudingą veiklą atliekantys asmenys.“

7.13.3. „Negavome jokių dokumentų apie Jūsų profesinį pasirengimą, asmeninius gebėjimus, pomėgius ir sveikatą, todėl negalėjome į tai atsižvelgti skirstant darbus, o kadangi jūs prašyme nurodėte, kad juos pateiksite vėliau, todėl laukdami jų vėlavome atsakyti į jūsų prašymą.“

7.14. Pareiškėjos 2018-08-09 prašyme, adresuotame Vyriausybės kanceliarijai (Vyriausybės kanceliarijoje gauta 2018-08-10) (kopija), nurodyta:

„Prašome informuoti:

1. ar Valstybė (Savivaldybė) [...] turi teisę vienašališkai panaikinti pilnametystės sulaukusiam asmeniui gyvenamąją vietą, kadangi asmuo praranda teisę į soc. būsto nuomą, kai asmuo (pilnametis) prisideda prie būsto išlaikymo ir t.t.?

2. ar Valstybė (Savivaldybė) [...] gali nutraukti Socialinio būsto nuomos sutartį su šeima, kurios vaikai tapo pilnamečiais, net nepasiūlydami nuomotis tą patį būstą komerciniais pagrindais? [...], iškeldinti tėvus į mažesnę (blogesnę) būstą prieš jų valią?

3. Ar Savivaldybė [...], sąžiningai nuslėpdama informaciją, nepakerta pasitikėjimo Valstybe?“

7.15. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2018-08-17 rašte Nr. (8.6-45)SD-4543, adresuotame Savivaldybės merui, Vyriausybės kanceliarijai ir Pareiškėjai (kopija), nurodyta:

„Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje [...] gautas Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos raštas dėl [Pareiškėjos] keliamų klausimų [...], persiunčiame pagal kompetenciją nagrinėti pareiškėjos kreipimąsi. [...]. Apie kreipimosi nagrinėjimo rezultatus ir priimtus sprendimus prašome pareiškėją informuoti raštu, [...]“

7.16. Pareiškėjos 2018-08-19 pakartotiniame prašyme, adresuotame Savivaldybei (Savivaldybėje gauta 2018-08-19) (kopija), nurodyta:

„Pakartotinai prašau atleisti nuo būsto nuomos mokesčio, kadangi esu socialiai remtina.“

7.17. Savivaldybės administracijos 2018-09-14 rašte Nr. (3.9)18-4186 (nurodoma, jog atsakoma į 2018-08-17 ir 2018-08-19 raštus), adresuotame Pareiškėjai, Vyriausybės kanceliarijai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai (kopija), nurodyta:

7.17.1. „Informuojame, kad Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija Ukmergės rajono savivaldybės administracijai pagal kompetenciją persiuntė nagrinėti Jūsų kreipimąsi, siųstą Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai. Vadovaujantis Ukmergės rajono savivaldybės tarybos patvirtinto Ukmergės rajono savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos sąlygų ir tvarkos aprašo 71.1 ir 71.2 papunkčiais, Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos komisijai buvo pavesta išnagrinėti prašyme keliamus klausimus, susijusius su būsto nuoma, bei pateikti rekomendacijas. Prašymas buvo svarstytas 2018 m. rugpjūčio 29 d. ir 2018 m. rugsėjo 11 d. vykusiuose Komisijos posėdžiuose.“

7.17.2. „Susipažinus su atsiūtais dokumentais nustatyta, kad į Jūsų 2018-07-03 Vyriausybės atstovo Vilniaus apskrityje tarnybai siųstą prašymą, kuriame pateikiate klausimus dėl socialinio

būsto nuomos bei nuomos mokesčio, Vyriausybės atstovo Vilniaus apskrityje tarnyba atsakė 2018-07-04 (rasto kopija taip pat buvo pateikta Ukmergės rajono savivaldybei).

7.17.3. „Taip pat primename, kad Jūs buvote pakviesta ir dalyvavote 2018 m. liepos 2 d. vykusiam Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomos komisijos posėdyje, kurio metu buvote dar kartą supažindinta su socialinio būsto nuomos tvarka (raštu buvote supažindinta 2018-05-22 ir 2018-06-08 siųstais raštais), nuomos mokesčio apskaičiavimo, surinkimo tvarka. Klausimas papildomai buvo svarstytas 2018 m. rugpjūčio 2 d. vykusiam Komisijos posėdyje ir apie savivaldybės priimtą sprendimą Jūs buvote informuota 2018-08-07 raštu Nr. (3.9)18-3761 (registruotas laiškas Jums įteiktas 2018-08-09), kuriuo buvo pasiūlyta nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. nuomotis mažesnio ploto naujai įrengtą vieno kambario būstą. Apie savo apsisprendimą keisti socialinio būsto nuomos sutartį raštu turėjote informuoti Ukmergės rajono savivaldybės administraciją iki 2018 m. rugpjūčio 20 d., tačiau 2018 m. rugpjūčio 19 d. Ukmergės rajono savivaldybei pateikėte prašymą atleisti nuo būsto nuomos mokesčio, o apie pageidavimą/atsisakymą nuomotis mažesnio ploto socialinį būstą, prašyme nenurodėte, kitos informacijos nepateikėte.“

7.17.3. „Jums yra žinoma, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo 20 straipsnio 5 dalimi (kai deklaruoto turto vertė ar pajamos, daugiau kaip 25 procentais viršija nustatytus metinius pajamų ar turto dydžius), socialinio būsto nuomos sutartis yra nutraukiama, o Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymo 7 straipsnio 4 dalis numato, kad gyventojai, pageidaujantys gauti paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, ir jų šeimos nariai deklaruoja kalendorinių metų, einančių prieš metus, kuriais pateikiamas prašymas suteikti paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, gruodžio 31 dieną turimą turtą (įskaitant gautas pajamas).“

7.17.4. „Atsižvelgdami į aukščiau nurodytas aplinkybes informuojame, kad Jūs nebeturite teisės į socialinio būsto nuomą, todėl socialinio būsto, esančio [...], nuomos sutartis su Jumis nutraukiama nuo 2018 m. spalio 1 d.“

7.17.5. „Pranešame, kad atsižvelgiant į Jūsų pateiktus prašymus, Savivaldybės tarybai pateikti sprendimo projektai dėl Jums nuomoto socialinio būsto išnuomojimo savivaldybės būsto nuomos sąlygomis ir atleidimo nuo nuomos mokesčio. Šie klausimai bus svarstomi 2018 m. rugsėjo 20 d. vyksiančiame Ukmergės rajono savivaldybės tarybos posėdyje. [...].“

7.18. Savivaldybės tarybos 2018-09-20 sprendime „Dėl socialinio būsto išnuomojimo savivaldybės būsto nuomos sąlygomis“ Nr. 7-219 (kopija) nurodyta:

„[...] Ukmergės rajono savivaldybės taryba nusprendžia: išnuomoti 53,46 kv.m bendro ploto butą, esantį [...], [Pareiškėjai], [...], kaip savivaldybės būstą rinkos kaina nuo 2018 m. spalio 1 d. iki 2019 m. rugsėjo 30 d. [...].“

7.20. Savivaldybės tarybos 2018-09-20 sprendime Nr. 7-234 „Dėl prašymo atleisti nuo nuomos mokesčio“ (kopija) nurodyta:

„[...] Ukmergės rajono savivaldybės taryba nusprendžia: neatleisti [Pareiškėjos], [...], nuo Ukmergės rajono savivaldybei nuosavybės teise priklausančio būsto, esančio [...], nuomos mokesčio.“

7.21. Savivaldybės administracijos 2018-09-27 rašte Nr. (6.7)18-4368 (nurodoma, jog atsakoma į 2018-08-17 ir 2018-08-19 kreipimosi raštus), adresuotame Pareiškėjai (kopija), nurodyta:

7.21.1. „Siunčiame Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2018 m. rugsėjo 20 d. sprendimo Nr. 7-219 „Dėl socialinio būsto išnuomojimo savivaldybės būsto nuomos sąlygomis“ išrašą [...] ir 2018 m. rugsėjo 20 d. sprendimo Nr. 7-234 „Dėl prašymo atleisti nuo nuomos mokesčio“ [...]. nuorašą.“

7.21.2. „Vadovaujantis Ukmergės rajono savivaldybės tarybos patvirtinto Ukmergės rajono savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos sąlygų ir tvarkos aprašo 60 punktu, dėl gyvenamųjų patalpų nuomos sutarties sudarymo prašome kreiptis į Savivaldybės gyvenamųjų nuomos administratorių UAB „A“ [...].“

7.21. „[...] [Pareiškėja] 2018 m. spalio 1 d. pasirašė Ukmergės rajono savivaldybės būsto nuomos sutartį, laikotarpiui iki 2019 m. rugsėjo 30 d., [...]“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

8. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai

8.1. **Istatymai:**

8.1.1. *Konstitucijoje* nustatyta:

52 straipsnis – „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.“

8.1.2. *Seimo kontrolierių įstatyme* nustatyta:

12 straipsnis – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. 2. Seimo kontrolieriai netiria [...], savivaldybių tarybų (kaip kolegialių institucijų) veiklos. [...]“

8.1.3. *Vietos savivaldos įstatyme* nustatyta:

6 straipsnis – „Savarankiškosios (Konstitucijos ir įstatymų nustatytos (priskirtos) savivaldybių funkcijos: [...]; 15) paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimas Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo nustatyta tvarka; [...]“

30 straipsnio 1 dalis – „Savivaldybės administracija yra savivaldybės įstaiga, kurią sudaro struktūriniai padaliniai, į struktūrinius padalinius neįeinantys valstybės tarnautojai ir savivaldybės administracijos filialai – seniūnijos (savivaldybės administracijos struktūriniai teritoriniai padaliniai). [...]“

8.1.4. *Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatyme* nustatyta:

2 straipsnio 11 dalis – „Savivaldybės būstas – savivaldybei nuosavybės teise priklausantis būstas, įtrauktas į savivaldybės tarybos patvirtintą savivaldybės būsto fondo sąrašą.“

2 straipsnio 12 dalis – „Socialinis būstas – į savivaldybės tarybos patvirtintą savivaldybės socialinio būsto fondo sąrašą įtraukto savivaldybės būsto fondo dalis. Pagal šiame įstatyme nustatytas sąlygas prie socialinio būsto nepriskiriami [...], savivaldybės būstai, kurie nuomojami ne socialinio būsto nuomos sąlygomis.“

3 straipsnis – „Parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama vadovaujantis šiais principais: 1) lygiateisiškumo. Parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama užtikrinant asmenų ir šeimų lygybę; 2) socialinio teisingumo. Parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama asmenims ir šeimoms, įvertinus jų turimą turtą, gaunamas pajamas ir kitus su asmens ir šeimos socialine padėtimi susijusius veiksnius; 3) pasirinkimo. Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimas remiasi teise asmenims ir šeimoms rinktis vieną iš kelių paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti formų; 4) veiksmingumo ir efektyvumo. Parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama siekiant didinti asmenų ir šeimų, pagal šį įstatymą turinčių teisę į paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, motyvaciją integruotis į darbo rinką ir racionaliai naudoti turimus išteklius.“

4 straipsnio 1 dalis – „Už paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti pagal kompetenciją atsakingos: [...]; 4) savivaldybių institucijos.“

4 straipsnio 5 dalis – „Savivaldybės taryba: [...]; 3) nustato savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos tvarką; 4) tvirtina savivaldybės būsto fondo sąrašą ir socialinio būsto, kaip savivaldybės būsto fondo dalies, sąrašą; [...]“

4 straipsnio 6 dalis – „Savivaldybės vykdomoji institucija: 1) priima sprendimą išnuomoti savivaldybės būstą ir socialinį būstą; [...]; 3) nustato, ar asmenys ir šeimos turi teisę į paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, tvarko ir tikslina asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti,

sąrašus; [...]; 5) šiame įstatyme nustatyta tvarka rengia ir teikia informaciją apie paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimą asmenims ir šeimoms; [...].“

20 straipsnis – „[...]. 4. Socialinio būsto nuomos sutarties keitimą gali inicijuoti ir savivaldybės vykdomoji institucija, jeigu nustatoma, kad asmeniui ar šeimai nuomojamas socialinis būstas neatitinka šio įstatymo 15 straipsnyje nustatyto naudingojo ploto normatyvo arba nėra specialiai pritaikytas neįgaliesiems. 5. Socialinio būsto nuomos sutartis nutraukiama: [...]; 2) kai deklaruoto turto vertė ar pajamos, kurios, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, daugiau kaip 25 procentais viršija šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius; [...]. 6. Jeigu asmens ar šeimos, nuomojančio (nuomojančios) socialinį būstą, deklaruoto turto vertė ar pajamos, kurios, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, daugiau kaip 25 procentais viršija šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytus metinius pajamų ir turto dydžius, asmens ar šeimos prašymu savivaldybės taryba, įvertinusi socialinio būsto poreikį savivaldybėje, gali priimti sprendimą šį būstą nuomoti kaip savivaldybės būstą rinkos kainomis vadovaudamasi savivaldybės būsto, socialinio būsto nuomos mokesčių ir būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčių dalies kompensacijos dydžio apskaičiavimo metodika, jeigu asmuo ar šeima neturi nuosavybės teise kito tinkamo būsto. Savivaldybės būsto nuomos sutartis sudaroma, keičiama ir nutraukiama vadovaujantis Civiliniu kodeksu.“

22 straipsnis – „Paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti gaunantys asmenys ir šeimos privalo: [...]; 2) šiame įstatyme numatytais atvejais deklaruoti turimą turtą (įskaitant gautas pajamas) Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka; 3) pagal patvirtintą prašymo formą ir jo priedus pateikti visą ir teisingą informaciją, įrodančią teisę gauti paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, ir būtinus šiai paramai gauti dokumentus; [...].“

8.1.5. *Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme* nustatyta:

24 straipsnis – „1. Duomenis ir informaciją apie asmens, pageidaujančio gauti piniginę socialinę paramą, turimą turtą ir pajamas juridiniai ir fiziniai asmenys privalo pateikti nemokamai per 10 darbo dienų nuo prašymo gavimo dienos. 2. Valstybės ir savivaldybių įmonės, institucijos, įstaigos ir organizacijos savivaldybių administracijų prašymu privalo nemokamai teikti savivaldybių administracijoms duomenis ir (ar) informaciją, reikalingus piniginei socialinei paramai skirti. [...].“

8.1.6. *Viešojo administravimo įstatyme* nustatyta:

2 straipsnio 9 dalis – „Individualus administracinis aktas – vienkartinis teisės taikymo aktas, skirtas konkrečiam asmeniui ar nurodytai asmenų grupei.“

3 straipsnis – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; [...]; 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“

8 straipsnio 1 dalis – „Individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, o taikomos poveikio priemonės (licencijos ar leidimo galiojimo panaikinimas, laikinas uždraudimas verstis tam tikra veikla ar teikti paslaugas, bauda ir kt.) turi būti motyvuotos.“

8 straipsnio 2 dalis – „Individualiame administraciniame akte turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos ir nurodyta akto apskundimo tvarka.“

8.1.7. *Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatyme* nustatyta:

4 straipsnio 1 dalis – „Institucijos privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams (toliau – pareiškėjas) dokumentus, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus.“

8.1.8. *Civilinio proceso kodekse* nustatyta:

5 *straipsnis* – „Kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teisimą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas.“

8.2. **Kiti teisės aktai:**

8.2.1. Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintose *Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* reglamentuojama:

25 *punktas* – „Prašymai, išskyrus prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tą pačią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos. Administracinės procedūros atliekamos laikantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 31 straipsnyje nustatytų terminų.“

26 *punktas* – „Jeigu prašymo nagrinėjimas susijęs su komisijos sudarymu, posėdžio sušaukimu ar kitais atvejais, dėl kurių atsakymo pateikimas asmeniui gali užtrukti ilgiau kaip 20 darbo dienų nuo prašymo ir visų reikiamų dokumentų gavimo institucijoje dienos, institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo turi teisę pratęsti šį terminą dar iki 20 darbo dienų. Pratęsus Taisyklių 25 punkte nustatytą prašymo nagrinėjimo terminą, institucija per 2 darbo dienas nuo institucijos vadovo ar jo įgalioto asmens tokio sprendimo priėmimo dienos išsiunčia asmeniui pranešimą raštu ir nurodo prašymo nagrinėjimo pratęsimo priežastis.“

27 *punktas* – „Jeigu prašymui išnagrinėti būtina informacija ir dokumentai, kuriuos privalo pateikti asmuo, kuris kreipiasi, ir institucija tokios informacijos ir dokumentų pati gauti negali, per 5 darbo dienas nuo prašymo gavimo institucijoje dienos ji kreipiasi į asmenį raštu, prašydama pateikti šią informaciją ir dokumentus, ir praneša, kad prašymo nagrinėjimas stabdomas, iki bus pateikta prašymui išnagrinėti būtina informacija ir dokumentai. Kai per institucijos nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos, prašymui išnagrinėti būtina informacija ir dokumentai negaunami, prašymas nenagrinėjamas, per 3 darbo dienas nuo institucijos nustatyto termino suėjimo dienos dokumentų originalai gražinami asmeniui ir nurodoma gražinimo priežastis. Institucija pasilieka prašymo ir gautų dokumentų kopijas.“

35 *punktas* – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: [...]; 35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...].“

38 *punktas* – „Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-aus) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

8.2.2. Savivaldybės tarybos 2015-09-24 sprendimu Nr. 7-144 patvirtintame *Ukmergės rajono savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos sąlygų ir tvarkos apraše* reglamentuojama:

70 *punktas* – „Komisija sudaroma Savivaldybės tarybos sprendimu ir veikia pagal jai suteiktus įgaliojimus. [...].“

71 punktas – „Komisijos funkcijos: 71.1. teikti siūlymus ir rekomendacijas dėl asmens (šeimos) teisės į Savivaldybės būsto nuomą; 71.2. teikti siūlymus ir rekomendacijas dėl asmens (šeimos) teisės į Savivaldybės socialinio būsto nuomą; [...]; 71.4. teikti rekomendacijas dėl [...] gyvenamosios patalpos nuomos sutarties nutraukimo, [...]“

72 punktas – „Komisija, vykdydama jai pavestas funkcijas, turi teisę gauti informaciją apie Savivaldybės gyvenamųjų patalpų tinkamumą gyventi, [...], funkcinis bei kokybės reikalavimus, [...], kitas keliamas sąlygas bei kitą reikiamą informaciją.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

9. **Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika:**

9.1 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012-02-27 nutarime, be kita ko, nurodyta:

„[...] [...] , kaip ne kartą konstatuota Konstitucinio Teismo aktuose, pilietinėje visuomenėje solidarumo principas nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą, todėl socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga [...] [...]“

9.2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013-02-07 nutarime, be kita ko, nurodyta:

„[...] [...] . Asmens teisė į socialinę paramą ir apskritai į socialinę apsaugą aiškintina atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintus socialinės darnos ir teisingumo imperatyvus. Asmeniui teikiama socialinė parama neturi virsti privilegija, ji neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti gauti didesnių pajamų, nesistengti ieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas. [...]“

10. **Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika**

10.1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012-03-01 nutartyje (administracinė byla Nr. A⁵⁰²-1605/2012), be kita ko, nurodyta:

„[...] [...] . Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskųsti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą,

proporcingumo ir kt.) bei *gero administravimo, atsakingo valdymo* principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

10.2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015-02-11 nutartyje (administracinė byla Nr. eAS-248-146/2015), be kita ko, nurodyta:

„[...] VAI 8 straipsnio, nustatančio individualaus administracinio akto bendruosius reikalavimus, 2 dalyje nurodyta, jog individualiame administraciniame akte turi būti nurodyta akto apskundimo tvarka. Viešojo administravimo subjekto priimtame individualiame administraciniame akte įrašyta bendro pobūdžio nuoroda į atitinkamą įstatymą, kuriame nustatyta sprendimo apskundimo tvarka, nelaikytina tinkamu VAI 8 straipsnio 2 dalies reikalavimų vykdymu. Įstatymo reikalavimas, kad individualiame administraciniame akte turi būti nurodyta akto apskundimo tvarka, nustato pareigą individualų administracinį aktą priimančiam viešojo administravimo subjektui sprendime nurodyti tokius duomenis, iš kurių be papildomų informacijos šaltinių (įstatymų, poįstatyminių teisės aktų) ir laiko sąnaudų pareiškėjui, nepriklausomai nuo jo išsilavinimo, amžiaus, būtų visiškai aišku kokiai institucijai (institucijos pavadinimas, adresas) ir per kokį terminą (nurodant ar terminas skaičiuojamas nuo sprendimo priėmimo, ar nuo individualaus akto gavimo dienos) gali būti paduotas skundas. Administracinio akto apskundimo tvarkos neišaiškinimas tinkamai nesiderina su geru viešuoju administravimu bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintu principu, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, gali suvaržyti asmens teisę kreiptis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją ar teismą. [...]“

10.3. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013-10-08 sprendime (administracinė byla Nr. A⁵⁰²-940/2013), be kita ko, nurodyta:

„[...] Atsakovas, nepriimdamas administracinio sprendimo pažeidė teisės aktų reikalavimus, kuriais viešojo administravimo subjektui nustatomi procedūriniai terminai sprendimo priėmimui, tokie terminai yra skirti užtikrinti, kad administracinis procesas nebūtų pernelyg užtęsimas, o viešojo administravimo subjektai įvykdytų jiems pavestą kompetenciją. Minėtų terminų pažeidimas nedaro administracinio sprendimo negaliojančiu ar neatleidžia viešojo administravimo subjektą nuo pareigos priimti administracinį sprendimą, tačiau sprendimo nepriėmimo atveju, suinteresuotam asmeniui suteikia teisę kreiptis į teismą su skundu dėl viešojo administravimo subjekto vilkinimo priimant administracinį sprendimą, [...]. [...]“

10.4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, taikant Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo normas (Pritarta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų 2016 m. birželio 1 d. pasitarime), be kita ko, nurodyta:

„[...] Viešojo administravimo subjektui įstatyme nustatytas terminas administraciniam sprendimui priimti yra instrukcinio pobūdžio, todėl šio termino pasibaigimas nedaro negaliojančiu administracinio sprendimo, priimto pasibaigus šiam terminui. Įstatyme nustatyto termino, per kurį turi būti priimtas administracinis sprendimas, pasibaigimas nepaneigia viešojo administravimo subjekto kompetencijos priimti administracinį sprendimą ar atlikti kitus veiksmus, tai yra tiesiogiai nesukuria neigiamų teisinių pasekmių, tik prailgina administracinį procesą, su sąlyga, jei nesuėjęs senaties terminas šioms procedūroms vykdyti. Viešojo administravimo subjektui praleidus įstatyme ar kitame teisės akte nustatytą administracinio sprendimo priėmimo terminą, galima konstatuoti viešojo administravimo subjekto neveikimą, tai suteikia teisę asmeniui ginti savo teises kreipiantis su skundu dėl neveikimo [...]. [...]“

10.5. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014-01-15 nutartyje (administracinė byla Nr. AS-525-93-14), be kita ko, nurodyta:

„[...] Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nuosekliai laikosi pozicijos, jog [...] į administracinį teismą asmuo turi teisę kreiptis tik dėl jam teisesines pasekmes sukeliančių individualių teisės aktų, priimtų viešojo administravimo srityje [...]. Tuo atveju, kai skundo priėmimo nagrinėti stadijoje akivaizdu, kad skundžiamas aktas ar veiksmas, jokių teisinių pasekmių nesukelia, kad jis negali būti ginčo administraciniame teisme objektu, skundą galima atsisakyti

priimti nagrinėti, o skundą priėmus nagrinėti, administracinę bylą nutraukti kaip nepriskirtiną administraciniams teismams, kadangi, nagrinėdamas skundus dėl teisinių pasekmių negalinių sukelti ir nesukeliančių aktų ar veiksmų, teismas asmens teisių apginti negalėtų, nes net ir skundo tenkinimo atveju, asmens teisių ir pareigų apimtis nepasikeistų, o pats procesas būtų iš esmės beprasmiš [...]. Tai, ar dėl akto arba sprendimo galima paduoti skundą, lemia ne jo forma, o turinys. Todėl kiekvienu atveju vertinama, ar skundžiamas aktas turi įtakos suinteresuoto asmens teisei padėčiai [...].“

11. **Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika**

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012-01-17 nutartyje (civilinė byla Nr. 3K-7-110/2012), be kita ko, nurodyta:

„Taigi savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuoma – socialinė valstybės ir savivaldybių kartu įgyvendinama funkcija, nekomercinės veiklos forma. Dėl to, [...], gyvenamųjų patalpų nuomos, teikiamos Lietuvos piliečiams, reikalingiems valstybės paramos [...], objektas – socialinis (nekomercinis) būstas. Visais atvejais toks būstas, kad ir kaip jis būtų įvardytas, suteikiamas tik tokiam asmeniui, kuris atitinka specialiajame įstatyme nustatytas sąlygas, susijusias su valstybės paramos teikimu, ir gali būti naudojamas tik tokio asmens bei tokiu tikslu, kuriuo jis jam suteiktas nuomotis. [...].“

Gyvenamųjų patalpų nuomos sutarties nutraukimo [...] kontekste išplėstinė teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad sprendžiant tokio pobūdžio ginčus turi būti vertinamas [...], taip pat sutarties nutraukimo neigiami padariniai kartu su teisės į būstą ribojimo pagrįstumu ir teisėtumu. Nors gyvenamųjų patalpų nuomos sutarties nutraukimo teisėtumo vertinimui taikytinos CK normos, tačiau, kaip jau nurodyta šioje nutartyje, ginčo šalis sieja išskirtinio pobūdžio nuomos sutartis – socialinio būsto nuoma, todėl teismai turi atsižvelgti ir į ginčo sutarties pobūdį ir sudarymo tikslus, kurie suponuoja didesnę labiau pažeidžiamų visuomenės grupių apsaugą, be nacionalinės teisės normų subsidiariai garantuojamą ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) nuostatų, dėl kurių Lietuva įsipareigojo. [...].“

Tyrimo išvados

12. Iš Pareiškėjos skundo ir skundo papildymo dokumentų turinio matyti, kad nurodyti esminiai probleminiai klausimai yra susiję su ginču, kilusiu tarp Pareiškėjos ir Savivaldybės, dėl socialinio būsto nuomos sutarties su Pareiškėja nutraukimo nuo 2018-10-01. Vadovaujantis tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateikta informacija (dokumentais), Savivaldybės tarybos 2018-09-20 sprendimu Nr. 7-219 buvo nuspręsta nuo 2018-10-01 iki 2019-09-30 išnuomoti Pareiškėjai tą patį butą, tik jau kaip savivaldybės būstą rinkos kaina, tačiau Pareiškėjos tai galimai netinkina. Pažymėtina, jog, vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnio 1 dalies nuostatomis, Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. Seimo kontrolierių kompetencijai nepriskirtina nagrinėti ginčų civilinės teisės srityje, taip pat tirti savivaldybių tarybų veiklos (Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnio 2 dalis), todėl Seimo kontrolierius Pareiškėjos skundo tyrimo metu nespėdė tarp Pareiškėjos ir Savivaldybės kilusio civilinio ginčo, t. y., nevertino Savivaldybės tarybos priimto sprendimo dėl socialinio būsto nuomos sutarties su Pareiškėja nutraukimo, ir sprendimo išnuomoti Pareiškėjai tą patį butą, tik jau kaip savivaldybės būstą rinkos kaina, motyvų pagrįstumu. Šiame kontekste Seimo kontrolierė atkreipia Pareiškėjos dėmesį į tai, kad, pagal Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo (toliau vadinama – Įstatymas) 2 straipsnio 11 dalyje įtvirtintas nuostatas, savivaldybės būstą laikytinas savivaldybei nuosavybės teise priklausantis būstas, įtrauktas į savivaldybės tarybos patvirtintą savivaldybės būsto

fondo sąrašą. Atitinkamai, socialiniu būstu laikytina į savivaldybės tarybos patvirtintą savivaldybės socialinio būsto fondo sąrašą įtraukto savivaldybės būsto fondo dalis ir prie socialinio būsto nepriskiriami savivaldybės būstai, kurie nuomojami ne socialinio būsto nuomos sąlygomis (Įstatymo 2 straipsnio 12 dalis). Taip pat pažymėtina, kad savivaldybės būsto ir socialinio būsto nuomos tvarką nustato ir savivaldybės būsto fondo sąrašą ir socialinio būsto, kaip savivaldybės būsto fondo dalies, sąrašą tvirtina savivaldybės taryba (Įstatymo 4 straipsnio 5 dalies 3 ir 4 punktai). Kaip minėta, Seimo kontrolieriaus kompetencijai nepriskirtina tirti savivaldybių tarybų veiklos. Taigi, šio tyrimo metu Seimo kontrolierė nevertino Savivaldybės tarybos veiksmų (neveikimo), susijusių su savivaldybės būsto fondo ir socialinio būsto fondo sąrašų sudarymu.

Seimo kontrolierė taip pat pažymi, jog Civilinio proceso kodekso 5 straipsnyje nurodyta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje yra konstatavęs, jog „[...] gyvenamųjų patalpų nuomos sutarties nutraukimo teisėtumo vertinimui taikytinos CK normos, tačiau, [...], ginčo šalis sieja išskirtinio pobūdžio nuomos sutartis – socialinio būsto nuoma, todėl teismai turi atsižvelgti ir į ginčo sutarties pobūdį ir sudarymo tikslus, kurie suponuoja didesnę labiau pažeidžiamų visuomenės grupių apsaugą, be nacionalinės teisės normų subsidiariai garantuojamą ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos [...]“ (pažymos 11 punktas). Taigi, jeigu Pareiškėja mano, kad atsakingi Savivaldybės pareigūnai savo galimai netinkamais veiksmais (neveikimu), susijusiais susocialinio būsto nuomos sutarties nutraukimu, pažeidė jos teises ir teisėtus interesus, galima kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą. Teismui pateiktame skunde (ieškinyje) galima nurodyti visas, Pareiškėjos manymu, svarbias aplinkybes bei jas patvirtinančius įrodymus.

Pareiškėjos skundo tyrimo metu esminė vertintina aplinkybė – Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmai (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjos kreipimusis ir teikiant informaciją, susijusią su socialinio būsto nuoma.

13. Konstitucijos 52 straipsnyje reglamentuojama, kad valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais. Seimo kontrolierė pažymi, jog valstybė remia ir teikia socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams, kurių darbo, socialinio draudimo ir kitos pajamos dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių priežasčių yra nepakankamos. Skundo tyrimo atveju taip pat yra aktualus Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas (toliau vadinama – ir Įstatymas), jo 3 straipsnyje įtvirtinti pagrindiniai principai, kuriais turi būti vadovaujama teikiant paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, t. y., socialinio teisingumo principas, reiškiantis, jog parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama asmenims ir šeimoms, įvertinus jų turimą turtą, gaunamas pajamas ir kitus su asmens ir šeimos socialine padėtimi susijusius veiksnius, taip pat veiksmingumo ir efektyvumo principas, reiškiantis, kad parama būstui įsigyti ar išsinuomoti teikiama siekiant didinti asmenų ir šeimų, pagal šį įstatymą turinčių teisę į paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, motyvaciją integruotis į darbo rinką ir racionaliai naudoti turimus išteklius, ir kt. (pažymos 8.1.4 punktas).

14. Vadovaujantis Įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintomis nuostatomis, už paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti pagal kompetenciją atsakingos savivaldybių institucijos. Įstatymo 4 straipsnio 6 dalies 1, 3 ir 5 punktuose reglamentuojama, jog savivaldybės vykdomoji institucija priima sprendimą išnuomoti savivaldybės būstą ir socialinį būstą, nustato, ar asmenys ir šeimos turi teisę į paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, tvarko ir tikslina asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašus, taip pat šiame įstatyme nustatyta tvarka rengia ir teikia informaciją apie paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimą asmenims ir šeimoms. Vietos

savivaldos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 15 punkte kaip viena iš savarankiškųjų savivaldybių funkcijų yra įtvirtinta **paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimas Įstatymo nustatyta tvarka**.

Be Vietos savivaldos įstatyme įtvirtintų funkcijų, savivaldybės vykdo ir bendrąsias viešojo administravimo funkcijas, susijusias su asmenų prašymų (skundų) nagrinėjimu, ir pagal kompetenciją turi imtis priemonių, kad būtų išspręsti juose keliami klausimai.

Pareiškėja skundėsi Seimo kontrolieriui, jog „[Savivaldybės administracijos] direktorius [...] ir jo pavaldiniai [...] sprendami socialinio būsto klausimus [...], atsisako informuoti asmenį apie jo teises“, ir kad „nei viename savo rašte man [...] nėra išaiškintos teisės dėl savo teisių gynimo“ (pažymos 2.1 ir 2.2 punktai).“

Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktų dokumentų nustatyta:

14.1. Pareiškėja **2018-04-16** prašymu kreipėsi į Savivaldybės administracijos direktorių, prašydama neiškeldinti jos iš nuomojamo Savivaldybės socialinio būsto, papildomai pažymėdama, kad visos su Pareiškėjos darbo teisiniais santykiais susijusios pajamos yra „išeitinė išmoka, kuri išdidino soc. remtiną pajamas“ (pažymos 7.1 punktas). Atsižvelgiant į tai, Savivaldybės administracija **2018-04-26** raštu Nr. (3.9)18-2246 pateikė Pareiškėjai tarpinį atsakymą, prašydama iki 2018-05-09 pateikti Savivaldybei pažymą, patvirtinančią, kokio dydžio išeitinė kompensacija Pareiškėjai buvo išmokėta (pažymos 7.2 punktas). Šiame kontekste pažymėtina, jog, vadovaujantis Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių (toliau vadinama – Taisyklės) 27 punkto nuostatomis, jeigu prašymui išnagrinėti būtina informacija ir dokumentai, kuriuos privalo pateikti asmuo, kuris kreipiasi, ir institucija tokios informacijos ir dokumentų pati gauti negali, per 5 darbo dienas nuo prašymo gavimo institucijoje dienos ji turi kreiptis į asmenį raštu, prašydama pateikti šią informaciją ir dokumentus. Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad Savivaldybės administracija 2018-04-26 raštu Nr. (3.9)18-2246 dėl papildomų dokumentų pateikimo kreipėsi į Pareiškėją pavėluotai, t. y., praleidus pirmiau minėtą 5 darbo dienų terminą.

14.2. Savivaldybė **2018-04-30** gavo Pareiškėjos 2018-04-26 papildomą kreipimąsi, kuriuo Pareiškėja prašė Savivaldybės nurodyti teisinį pagrindą, kuriuo vadovaujantis, prašoma pateikti pirmiau minėtą pažymą (pažymos 7.3 punktas). Atsižvelgiant į tai, Savivaldybės administracija **2018-05-22** raštu Nr. (3.9)18-2665, praleisdama pirmiau minėtą Taisyklių 27 punkte įtvirtintą 5 darbo dienų terminą, pateikė Pareiškėjai dar vieną tarpinį atsakymą, kuriame išdėstė Įstatymo ir Aprašo nuostatas, susijusias su socialinio būsto nuomos sutarties nutraukimu, aktualias esant didesnei deklaruoto turto vertei ir pajamoms negu Įstatyme nustatyti normatyvai, ir pakartotinai pažymėjo, kad galimybė Pareiškėjai toliau nuomoti Savivaldybei nuosavybės teise priklausantį socialinį būstą bus svarstoma gavus pažymą, patvirtinančią, kokio dydžio išeitinė kompensacija Pareiškėjai buvo išmokėta (pažymos 7.4 punktas). Visgi, vadovaujantis išsamumo, gero administravimo principais (pažymos 8.1.6 ir 10.1 punktai), Savivaldybės administracijai tiek 2018-04-26 raštu Nr. (3.9)18-2246, tiek pakartotinai 2018-05-22 raštu Nr. (3.9)18-2665 prašant Pareiškėjos pateikti papildomus dokumentus (informaciją), būtų buvę tikslinga nurodyti ir Įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punkte įtvirtintas nuostatas, reglamentuojančias paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti gaunančių asmenų (šeimos) prievolę pateikti visą ir teisingą informaciją, įrodančią teisę gauti paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, ir būtinus šiai paramai gauti dokumentus, tačiau to padaryta nebuvo. Taigi, Savivaldybės administracijai teiktina rekomendacija.

14.3. Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktų dokumentų taip pat nustatyta, kad Savivaldybė **2018-05-28** gavo Pareiškėjos kreipimąsi, kuriuo Pareiškėja prašė Savivaldybės administracijos leisti išsinuomoti tuo metu nuomojamą būstą „Savivaldybės būsto nuomos sąlygomis, kadangi padidėjo darbo užmokestis 2017 m.“ (pažymos 7.5 punktas). Atsižvelgiant į tai, Savivaldybės administracija **2018-06-08** raštu Nr. (3.9)18-3013 laiku, t. y., nepažeidžiant Taisyklių 25 punkte reglamentuojamo 20 darbo dienų termino, pateikė Pareiškėjai atsakymą (pažymos 7.6 punktas). Seimo kontrolierė, tyrimo metu įvertinusi pirmiau minėto 2018-06-08 atsakymo turinį,

nustatė, jog jame iš esmės išdėstyti motyvai (teisinis pagrindas ir reikšmingos faktinės aplinkybės), susijusios su Savivaldybės socialinio būsto nuomos galimybėmis Pareiškėjos atžvilgiu, taip pat nurodoma, jog Pareiškėjos prašymas nebus tenkinamas, ir kad nuomos sutartis su Pareiškėja bus nutraukta. Visgi, iš 2018-05-28 kreipimosi turinio matyti, kad Pareiškėja dėl 2017 metais padidėjusio jos darbo užmokesčio prašė Savivaldybės administracijos spręsti klausimą galimai ne dėl socialinio būsto nuomos, bet dėl Savivaldybės būsto, kaip jis suprantamas pagal Įstatymo 2 straipsnio 11 dalyje įtvirtintą savivaldybės būsto sąvoką, nuomos (pažymos 8.1.4 punktas). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog Savivaldybės administracija 2018-06-08 raštu Nr. (3.9)18-3013 pateikė Pareiškėjai atsakymą ne pagal 2018-05-28 prašymo turinį ir tokiu būdu buvo pažeistos Taisyklių 35 punkte įtvirtintos nuostatos, reglamentuojančios, jog atsakymai į prašymus turi būti parengiami atsižvelgiant į prašymo turinį. Taigi, Savivaldybės administracijai teiktina rekomendacija.

14.4. Savivaldybėje **2018-06-15** taip pat buvo gautas Pareiškėjos 2018-06-08 papildomas kreipimasis raštu, kuriuo Pareiškėja pranešė, jog ji neturi galimybių „atlaisvinti [...] nuomojamą būstą“ (pažymos 7.7 punktas). Iš tyrimo metu Seimo kontrolieri pateiktų dokumentų taip pat nustatyta, kad Pareiškėja **2018-06-24** raštu kreipėsi į Savivaldybę (Savivaldybėje prašymas gautas 2018-06-26), prašydama atleisti ją nuo socialinio būsto nuomos mokesčio, kadangi ji yra „socialiai remtina“ (pažymos 7.8 punktas). Atsižvelgdama į pirmiau minėtus Pareiškėjos kreipimosi raštus, Savivaldybės administracija **2018-06-27** raštu Nr. (3.9)18-3260 laiku, t. y., nepažeisdama Taisyklių 25 punkte reglamentuojamo 20 darbo dienų termino, pateikė Pareiškėjai atsakymą (pažymos 7.9 punktas). Tyrimo metu įvertinus Savivaldybės administracijos 2018-06-27 atsakymo turinį nustatyta, kad Savivaldybės administracija jame pakartotinai paaiškino, dėl kokių konkrečių priežasčių Pareiškėja praranda teisę į socialinio būsto nuomą, taip pat informavo, jog, atsižvelgiant į Pareiškėjos prašymuose keliamus probleminius aspektus, ji yra kviečiama **2018-07-02** atvykti į Komisijos posėdį, kurio metu bus pakartotinai apvarstytos galimybės Pareiškėjai toliau nuomoti Savivaldybei nuosavybės teise priklausančias gyvenamas patalpas ir Pareiškėjai suteikta ją dominanti informacija. Seimo kontrolierės turimomis žiniomis, Komisijai gavus Pareiškėjos patikslintą Metinę gyventojų (šeimos) turto deklaraciją, **2018-08-02** vyko Komisijos papildomas posėdis, kuriame buvo pakartotinai apvarstytas klausimas dėl galimybės Pareiškėjai toliau nuomoti socialinį būstą, kuriame ji tuo metu gyveno (pažymos 7.10.1 punktas). Pažymėtina, jog iš tyrimo metu Seimo kontrolieri pateiktos Savivaldybės administracijos informacijos (dokumentų) nenustatyta (nėra duomenų), ar Pareiškėja dalyvavo pirmiau minėtuose 2018-07-02 ir 2018-08-02 Komisijos posėdžiuose. Po to, kai įvyko pirmiau minėti 2018-07-02 ir 2018-08-02 Komisijos posėdžiai, Savivaldybės administracija **2018-08-07** raštu Nr. (3.9)18-3761 pateikė Pareiškėjai papildomą atsakymą, kuriame iš esmės tinkamai, t. y., nepažeidžiant gero administravimo, išsamumo principų, informavo apie Komisijos siūlymą tuo metu Pareiškėjos nuomojamą socialinį būstą keisti į mažesnę ir nuomoti Pareiškėjai Savivaldybei nuosavybės teise priklausančias gyvenamąsias patalpas (vieno kambario butą) socialinio būsto nuomos sąlygomis, nurodė tokio pasiūlymo motyvus (teisinį ir faktinį pagrindą) bei paprašė apie savo apsisprendimą keisti socialinio būsto nuomos sutartį iki 2018-08-20 raštu informuoti Savivaldybės administraciją (pažymos 7.10 punktas).

14.5. Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad Pareiškėja **2018-08-01** raštu kreipėsi į Savivaldybės administraciją ir Ukmergės seniūniją, prašydama pateikti informaciją, susijusią su visuomenei naudingos veiklos atlikimu bei socialine parama (socialinės išmokos mokėjimu) (pažymos 7.11 punktas). Atsižvelgiant į tai, Savivaldybės administracija **2018-08-07** raštu Nr. (3.9)18-3770 pateikė Pareiškėjai atsakymą, kuriame pasiūlė Pareiškėjai visuomenei naudingos veiklos atlikimo klausimais kreiptis į Ukmergės seniūnijos specialistus. Kas sietina su socialinės išmokos Pareiškėjai mokėjimu, Savivaldybės administracija jokio konkretaus atsakymo nepateikė, nenurodė prašomos informacijos nepateikimo motyvų, kaip reikalaujama Taisyklių 35.2 punkte, tik

abstrakčiai pažymėjo, jog atsisakius atlikti visuomenei naudingą veiklą ir joje nedalyvaujant, piniginei socialinė parama neskiriama iki pareigos bus įvykdytos (pažymos 7.12 punktą). Taigi, Savivaldybės administracijai teiktina rekomendacija.

Iš tyrimo metu Seimo kontrolieri pateiktų dokumentų taip pat nustatyta, jog į pirmiau minėtą Pareiškėjos 2018-08-01 kreipimąsi Ukmergės seniūnija pateikė Pareiškėjai aktualią informaciją dėl visuomenei naudingos veiklos atlikimo praėjus daugiau nei trimis mėnesiams, t. y., **tik 2018-11-08** raštu Nr. (2.8)S-1046 (pažymos 7.13 punktą), kas vertintina kritiškai ne tik Taisyklių 25 punkte įtvirtintų nuostatų, tačiau ir gero administravimo, atsakingo valdymo nuostatų prasme. Iš Seimo kontrolieri pateiktos informacijos (dokumentų) nenustatyta, kad Pareiškėjos 2018-08-01 prašymo nagrinėjimo Ukmergės seniūnijoje terminas būtų buvęs pratęstas, kaip tai reglamentuojama Taisyklių 26 punkte. Atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, kad „[...] viešojo administravimo subjektui nustatomi procedūriniai terminai sprendimo priėmimui, tokie terminai yra skirti užtikrinti, kad administracinis procesas nebūtų pernelyg užtesiamas, o viešojo administravimo subjektai įvykdyti jiems pavestą kompetenciją“ (pažymos 10.3 punktą), ir kad „Viešojo administravimo subjektui praleidus įstatyme ar kitame teisės akte nustatytą administracinio sprendimo priėmimo terminą, galima konstatuoti viešojo administravimo subjekto neveikimą, tai suteikia teisę asmeniui ginti savo teises kreipiantis su skundu dėl neveikimo“ (pažymos 10.4 punktą). Atsižvelgiant į tai, bei vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis nuostatomis, pagal kurias seniūnijos yra savivaldybės administracijos struktūriniai teritoriniai padaliniai, Savivaldybės administracijai teiktina rekomendacija.

Seimo kontrolierė pažymi, jog pirmiau minėti Savivaldybės administracijos atsakymai (2018-04-26 raštas Nr. (3.9)18-2246, 2018-05-22 raštas Nr. (3.9)18-2665, 2018-06-27 raštas Nr. (3.9)18-3260, 2018-08-07 raštas Nr. (3.9)18-3761) pagal savo pobūdį (turinį) laikytini tarpiniais atsakymais, sprendžiant klausimus, susijusius su socialinio būsto nuomos sutarties su Pareiškėja nutraukimu, ir jokių konkrečių teisinių pasekmių Pareiškėjai nesukėlė (nesukelia). Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje yra konstatavęs, jog „[...] į administracinį teismą asmuo turi teisę kreiptis tik dėl jam teisinės pasekmės sukeliančių individualių teisės aktų, priimtų viešojo administravimo srityje“, ir kad „tai, ar dėl akto arba sprendimo galima paduoti skundą, lemia ne jo forma, o turinys. Todėl kiekvienu atveju vertinama, ar skundžiamas aktas turi įtakos suinteresuoto asmens teisei padėčiai“ (pažymos 10.5 punktą). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Seimo kontrolierės įsitikinimu, Savivaldybės administracija pirmiau minėtuose atsakymuose neturėjo imperatyvios pareigos nurodyti jų apskundimo tvarkos.

15. Seimo kontrolierė taip pat pažymi, jog Viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad individualiu administraciniu aktu laikytinas vienkartinis teisės taikymo aktas, skirtas konkrečiam asmeniui ar nurodytai asmenų grupei. Individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis ir jame turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos bei **nurodyta akto apskundimo tvarka** (Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 ir 2 dalys).

Tyrimo metu nustatyta, kad Savivaldybės administracijos direktorius **2018-09-12** priėmė įsakymą Nr. 13-1355 „Dėl socialinio būsto nuomos sutarties nutraukimo“, t. y., administracinį sprendimą, kuriuo buvo nuspręsta nuo 2018-10-01 nutraukti su Pareiškėja sudarytą socialinio būsto nuomos sutartį (pažymos 4.1 punktą).

Savivaldybė taip pat gavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2018-08-17 raštu Nr. (8.6-45)SD-4543 persiūtą Pareiškėjos 2018-08-09 kreipimąsi dėl informacijos, susijusios su socialinio būsto nuoma bei nuomos mokesčiu, pateikimo (pažymos 7.14 punktą), bei Pareiškėjos 2018-08-19 pakartotinį prašymą atleisti ją nuo būsto nuomos mokesčio (pažymos 7.16 punktą).

Atsižvelgiant į tai, Savivaldybės administracija **2018-09-14** raštu Nr. (3.9)18-4186 pateikė Pareiškėjai atsakymą, kuriame nurodė motyvus, kodėl Pareiškėja neturi teisės į socialinio būsto nuomą, ir kodėl socialinio būsto nuomos sutartis su Pareiškėja nuo 2018-10-01 nutraukiama, pateikė su tuo susijusias aktualias teisės aktų nuostatas bei faktines aplinkybes, kaip tai reglamentuojama Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 ir 2 dalyje, tačiau nei Savivaldybės administracijos direktoriaus 2018-09-12 įsakyme Nr. 13-1355, nei kartu su juo pridėtame Savivaldybės administracijos 2018-09-14 rašte Nr. (3.9)18-4186 nenurodė sprendimo **konkrečios** apskundimo tvarkos. Akcentuotina, jog Savivaldybės administracijos direktoriaus 2018-09-12 įsakymu Nr. 13-1355 išreikšta Savivaldybės administracijos valia (nutraukti su Pareiškėja sudarytą socialinio būsto nuomos sutartį nuo 2018-10-01). Taigi, Savivaldybės administracijos direktoriaus 2018-09-12 įsakymas Nr. 13-1355 (kartu su Savivaldybės administracijos 2018-09-14 raštu Nr. (3.9)18-4186) laikytinas **galutiniu** atsakymu į Pareiškėjos prašymus dėl socialinio būsto nuomos, todėl Savivaldybės administracija turėjo pareigą išsamiai išdėstyti šio administracinio sprendimo (atsakymo) apskundimo tvarką, kaip tai reglamentuojama Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje, kad Pareiškėjai būtų aiški jos teisių (teisėtų interesų) gynimo tvarka. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, kurioje buvo konstatuota, jog „Įstatymo reikalavimas, kad individualiame administraciniame akte turi būti nurodyta akto apskundimo tvarka, nustato pareigą individualų administracinį aktą priimančiam viešojo administravimo subjektui sprendime nurodyti tokius duomenis, iš kurių be papildomų informacijos šaltinių (įstatymų, poįstatyminių teisės aktų) ir laiko sąnaudų pareiškėjui, nepriklausomai nuo jo išsilavinimo, amžiaus, būtų visiškai aišku, kokiai institucijai (institucijos pavadinimas, adresas) ir per kokį terminą (nurodant ar terminas skaičiuojamas nuo sprendimo priėmimo, ar nuo individualaus akto gavimo dienos) gali būti paduotas skundas“, ir kad „administracinio akto apskundimo tvarkos neišaiškinimas tinkamai nesiderina su geru viešuoju administravimu bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintu principu, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, gali suvaržyti asmens teisę kreiptis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją ar teismą“ (pažymos 10.2 punktą). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Savivaldybės administracijai teiktina rekomendacija.

Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad Savivaldybės taryba **2018-09-20** priėmė sprendimą Nr. 7-219, kuriuo buvo nuspręsta išnuomoti Pareiškėjai pirmiau nuomotą socialinį būstą kaip savivaldybės būstą rinkos kaina nuo 2018-10-01 iki 2019-09-30. Savivaldybės taryba 2018-09-20 priėmė sprendimą Nr. 7-234, kuriuo buvo nuspręsta neatleisti Pareiškėjos nuo Savivaldybei nuosavybės teise priklausančio būsto nuomos mokesčio (pažymos 7.19 ir 7.20 punktai). Apie šiuos sprendimus Pareiškėja buvo informuota Savivaldybės administracijos **2018-09-27** raštu Nr. (6.7)18-4368 (pažymos 7.21 punktą). Pažymėtina, jog pirmiau minėti Savivaldybės tarybos sprendimai laikytini individualiais administraciniais aktais, sukeliančiais Pareiškėjai teises pasekmes, tačiau nei pirmiau minėtuose Savivaldybės tarybos sprendimuose, nei Savivaldybės administracijos 2018-09-27 atsakyme Nr. (6.7)18-4368 nėra nurodytos šių sprendimų apskundimo tvarkos, tokiu būdu pažeidžiant pirmiau minėtas Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 2 dalies nuostatas.

16. Apibendrinant, konstatuotina, jog Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmai (neveikimas), susiję su Pareiškėjos prašymų dėl socialinio būsto nuomos nagrinėjimu ir atsakymų Pareiškėjai teikimu, nagrinėjamu atveju laikytini buvę nepakankamais, dėl to Pareiškėjos skundas dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), teikiant atsakymus į Pareiškėjos kreipimusis, susijusius su socialinio būsto nuoma, yra pripažintinas pagrįstu.

17. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo doktrinoje yra konstatavęs, jog „[...] solidarumo principas nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą, todėl socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti

toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga [...]“, ir kad „asmeniui teikiama socialinė parama neturi virsti privilegija, ji neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti gauti didesnių pajamų, nesistengti ieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas“ (pažymos 9.1 ir 9.2 punktai). Taigi, asmenys, prieš kreipdamiesi dėl socialinės paramos (socialinio būsto nuomos), patys turi būti aktyvūs ir išnaudoti visas galimybes patiems pasirūpinti gyvenamuoju būstu, o kreipdamiesi dėl socialinės paramos turi pareigą pateikti visus dokumentus, būtinus jų teisei į tokią paramą pagrįsti.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

18. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia:

X skundą dėl Ukmergės rajono savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), teikiant atsakymus į X kreipimusis, susijusius su socialinio būsto nuoma, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

19. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Seimo kontrolierė **Ukmergės rajono savivaldybės administracijai** rekomenduoja imtis priemonių, jog ateityje, Ukmergės rajono savivaldybės administracijai (taip pat ir jos struktūriniais padaliniais):

19.1. kreipiantis į pareiškėjus ir prašant jų pateikti papildomus duomenis (informaciją), reikalingus jų prašymo (skundo) nagrinėjimui, būtų laikomasi Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių 27 punkte nustatyto 5 darbo dienų termino bei nurodomi tokio prašymo motyvai (teisinis ir faktinis pagrindas);

19.2. teikiant atsakymus į pareiškėjų prašymus (skundus), būtų atsakoma pagal kreipimosi turinį bei laikantis teisės aktuose nustatytų terminų;

19.3. teikiant atsakymus į pareiškėjų prašymus (skundus), būtų pateikiama visa prašoma informacija arba nurodomi motyvai, kodėl prašoma pateikti informacija (dalis informacijos) negali būti pateikta (neteiktina);

19.4. priimant administracinius sprendimus, būtų laikomasi teisės aktuose įtvirtintų individualaus administracinio akto turiniui keliamų reikalavimų (ypač atkreipiant dėmesį į administracinio sprendimo apskundimo tvarkos tinkamą išaiškinimą).

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašytume pranešti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y., **ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Milda Vainiutė